

CORNELIS VREESWIJK

Zweedse held, Hollandse marge-zanger

Tekst: Hans van Deelen

Eindelijk komt er ook in Nederland een brede erkenning voor het werk van zanger/gitarist Cornelis Vreeswijk. In zijn tweede thuisland Zweden staat hij al sinds mensenheugenis op een voetstuk. Hier te lande bestaat sinds november 1999 het Cornelis Vreeswijk Genootschap, een vereniging die allerhande activiteiten organiseert en een zeer gedegen website beheert. Begin 2001 speelde Jules Croiset in het kader van Amsterdams Kleinkunstfestival de 'mini-mono-musical' *De troubadour van IJmuiden*, oorspronkelijk van Zweedse origine. Er verscheen ook een cd: *Croiset zingt Vreeswijk*. Daarnaast werkten het afgelopen jaar een aantal artiesten aan de dubbel-cd *Cornelis Vreeswijk - een hommage*. Onder de subtitel *Leg twijgen op mijn graf* vertolken op de eerste cd mensen als Maarten van Roozendaal, Della Bossiers, Jeroen Zijlstra, Bob Fosko en Bram Vermeulen een bekend Nederlands Vreeswijk-nummer en een vertaald lied uit het Zweedse repertoire. De tweede cd, met als titel *Is er nog plaats (voor een man met een gitaar)*, wordt gevuld met Vreeswijk-opnames, waaronder zeldzame en niet eerder uitgebrachte tracks. De meeste mensen kennen Vreeswijk alleen van *De nozem en de non*. Tijd voor enige verdieping.

Cornelis Vreeswijk wordt geboren in IJmuiden, op 8 augustus 1937. In 1949 emigreert het gezin Vreeswijk - Cornelis heeft drie zussen - naar Stockholm, Zweden, waar zijn vader een taxibedrijfje begint. Cornelis doet veel moeite om de Zweedse taal machtig te worden. Elke middag gaat hij na schooltijd naar de bibliotheek om boeken te lezen. Na zijn middelbare schooltijd doet Vreeswijk pogingen de toneelschool te volgen. Ook probeert hij het een poosje op de Sociale Academie. In zijn studietijd maakt hij kennis met de Zweedse folkzanger Fred Akerström. Hij vraagt de zanger of deze misschien wat liederen van hem wil kopen. Akerström nodigt hem uit wat voor te komen spelen. Bij die gelegenheid is ook een platenproducer aanwezig, die meteen zo enthousiast is over Vreeswijk's stemgeluid, dat hij hem direct voorstelt om een lp te maken. Die plaat komt uit in 1964 en heet *Ballader och oförskämtheter*, wat in het Nederlands zoveel betekent als ballades en onbeschaamdheden.

Zweedse schokgolf

Het Zweedse publiek is geschokt door de teksten die gaan over onderwerpen als hoeren, zwervers en andere randverschijnselen van de keurige Zweedse samenleving. Hij neemt bovendien de kerk en politici op de hak, iets wat in die dagen in Zweden niet vertoond werd. Zweden heeft een grote traditie op het gebied van troubadours. Cornelis

Vreeswijk - zelf geïnspireerd door de Franse zanger George Brassens - introduceert binnen deze traditie hele nieuwe dingen, zowel tekstueel als door het verwerken van jazz- en bluesinvloeden. De lp is binnen een week uitverkocht. Van het eerste geld dat hij ontvangt koopt hij treinkaartjes voor een reis naar IJmuiden om zijn ouders, die in 1961 met twee dochters teruggekeerd zijn naar Nederland, te bezoeken. Het biedt ook gelegenheid zijn (eerste) vrouw Ingalill - een verpleegster die hij ontmoette als sociaal werker in dienst van de gemeente Stockholm - en hun pasgeboren baby Jack voor te stellen. Ze kunnen slechts enkele dagen blijven, omdat Cornelis' carrière in een stroomversnelling terecht komt.

Wederzijdse boycot

Radio en televisie vinden een groot deel van Vreeswijk's nummers ongeschikt om uit te zenden en in 1965 voorzien ze zijn werk van een doodshoofdsticker: de liedjes mogen niet gedraaid worden, omdat ze een slechte invloed op de jeugd zouden hebben. Cornelis Vreeswijk ergert zich aan de gang van zaken en besluit op zijn beurt de uitzending van zijn nummers te verbieden. Hij is dan al dermate populair, dat het de verkoop niet nadelig beïnvloedt.

Iets wat ook al speelt vanaf zijn lp-debuut is een overmatige alcoholconsumptie, waar hij uiteindelijk aan ten onder gaat. Er zijn perioden waarin hij geen druppel aanraakt,

maar dat zijn tevens tijden dat hij grote problemen heeft om liederen te schrijven. Hij zwicht steeds weer.

Nederlands succes

Op uitnodiging van de VARA komt Cornelis Vreeswijk begin 1966 naar Nederland. Hij heeft wat van zijn Zweedse repertoire vertaald - *Jantje's blues* onder meer - en speelt die aangevuld met wat nieuwe nummers voor de televisie. Kort daarna verschijnt *De nozem en de non* op single, maar het nummer doet niets. Vreeswijk trekt de conclusie dat Nederland niet in hem geïnteresseerd is. Pas zes jaar later laat hij zich eindelijk overhalen een lp in de Nederlandse taal op te nemen. In Zweden zijn er dan van hem al meer dan tien lp's verschenen. De titelloze lp (met *Misschien wordt het morgen beter* en een nieuwe opname van *De nozem en de non*) verkoopt bijzonder goed: meer dan 100.000 exemplaren gaan over de toonbank. Het levert hem een Edison op, die wordt uitgereikt tijdens het Grand Gala du Disque. Het betreft een live-uitzending en er is voor de gelegenheid een lied gearrangeerd met het orkest. Cornelis komt het podium op en zegt tegen het orkest 'Jongens, laat maar zitten', pakt zijn gitaar en zingt een compleet nieuw nummer.

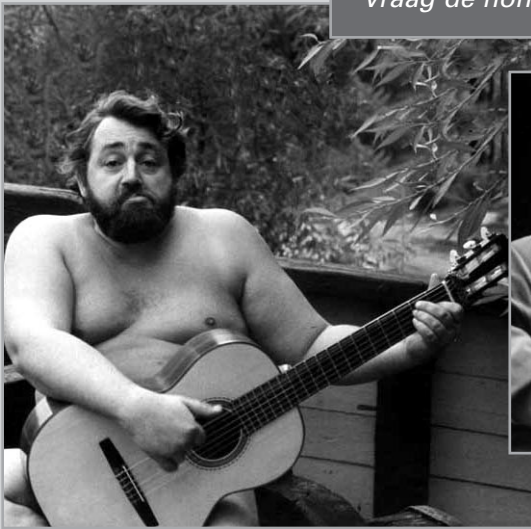
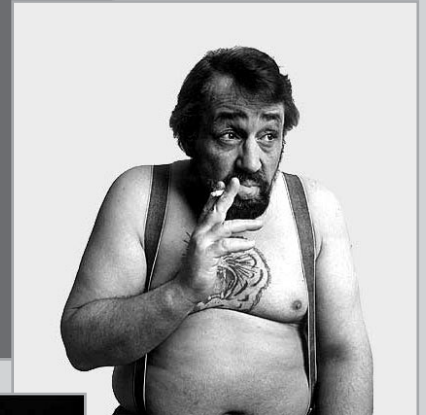
De opvolger *Leven en laten leven*, met onder andere *De bekommerde socialist*, wordt eveneens positief ontvangen, hoewel de verkoop ver achterblijft bij die van zijn debuutalbum.

Het bekendste nummer van Cornelis Vreeswijk
De nozem en de non kent twee verschillende eindstrofen.
De oorspronkelijke versie meldt aan het eind:

*Volgens Aristoteles weegt een zoen niet zwaar.
Volgens de kapelaan is dat nou echt niet waar
Volgens mij is het nogal raar.*

De latere versie heeft als tekst:

*Volgens Aristoteles weegt een zoen niet zwaar.
Letterlijk uitstekend, figuurlijk zelden waar.
Vraag de non er maar eens naar.*

De lp's die daarna verschijnen vinden nog slechts de weg naar een relatief klein aantal liefhebbers. In 1976 brengt Cornelis Vreeswijk onder de titel *Foto's en een souvenir* een lp uit met vertalingen van liederen van Jim Croce, een jaar later gevolgd door een plaat met vertalingen van liederen van de in 1973 vermoorde Chileense zanger Victor Jara: *Het recht om in vrede te leven*. In 1982, als Vreeswijk is opgekrabbeld nadat zijn huwelijk op de klippen is gelopen, verschijnt zijn laatste Nederlandstalige lp *Ballades van de gewapende bedelaar*, volgens menigeen zijn meest geslaagde plaat. In nummers als *De capucijnersamba*, *Is er nog plaats in de schuilkelder* en *Persoonlijke Peter* weet hij muziek, humor en poëzie optimaal te vermengen.

Financiële malaise

Behalve een drankprobleem kent Cornelis ook regelmatig financiële moeilijkheden. Hij verdient verschrikkelijk veel geld, maar geeft het net zo makkelijk allemaal weer uit. Wat hij aan geld heeft, draagt hij meestal constant bij zich. Hij heeft vaak problemen met de belasting, omdat hij nooit iets invult. Vaak moet er een schikking worden getroffen. In 1983 kiest Cornelis Vreeswijk voor een radiale actie om de belastingdienst van replek te dienen: hij gaat in hongerstaking. Premier Olaf Palme spant zich persoonlijk in om een afbetalingsregeling in orde te maken. (Bij zijn dood laat Vreeswijk een

belastingsschuld van circa 100.000 euro na.) In Zweden blijft Vreeswijk populair bij een vaste schare liefhebbers. Bijna elk jaar brengt hij nieuw materiaal uit.

Doodziek

In 1985 wordt leverkanker geconstateerd. De laatste maanden van zijn leven werkt hij hard aan zijn afscheidslangspeelplaat *Till fatumeh*, waarop oude nummers in een nieuw jasje worden gestoken. Enkele dagen voor zijn dood reist Cornelis Vreeswijk, die dan nog slechts veertig kilo weegt, voor de laatste keer naar Nederland om afscheid te nemen van zijn moeder. Hij wordt vanaf het vliegtuig, begeleid door zijn in Zweden wonende zus, met een rolstoel naar een taxi gebracht die hem naar IJmuiden vervoert. Drie dagen na zijn terugkeer in Zweden, op 12 november 1987 sterft hij berooid op vijftigjarige leeftijd in het ziekenhuis. Grote Zweedse kranten als *Aftonbladet* en *Expressen* wijden speciale bijlagen aan de zanger en zijn begrafenis op het eigenlijk reeds jarenlang gesloten Katarina-kerkhof - wegens zijn grote verdiensten voor Zweden geheel bekostigd door de staat - wordt rechtstreeks uitgezonden op de televisie.

Sinds zijn dood is Cornelis Vreeswijk in Zweden populairder dan ooit. Er zijn films gemaakt over zijn leven. Jaarlijks vindt in Stockholm een Cornelis Vreeswijk-festival plaats, waar bekende Zweedse artiesten

liederen van hem ten gehore brengen. Er zijn in Stockholm een park en een metrorijtuig naar hem vernoemd en er is een borstbeeld van hem te vinden. In 2001 gingen de deuren open van het Cornelis Vreeswijk Sallskapet, een aan de zanger gewijd museum, waar je naast foto's een fles Friese Beerenburg, 's mans gitaar en zijn gouden pen vindt. Zo'n museum zal in Nederland niet snel komen. Hier is het hoogst haalbare een standbeeldje in IJmuiden.

Discografie Nederland:

lp's:

Cornelis Vreeswijk (1972)

Leven en laten leven (1973)

Liedjes voor de pijpendraaier en mijn zoetelief (1974)

Foto's en een souvenir (1976)

Het recht om in vrede te leven (1977)

Ballades van een gewapende bedelaar (1982)

cd's:

Er zijn enkele schappelijk geprijsde verzamel-cd's verschenen.

48 nummers (van de eerste 4 lp's, de twee laatste grammofoonplaten zijn niet op cd verkrijgbaar) zijn bijeen gebracht op de dubbel-cd:

De nozem en de non (2000)